

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Warszawa, 08 kwietnia 2024 r.
znak sprawy: \$znak sprawy
telefon: 22 623 11 32
e-mail: Piotr.Malecki@minrol.gov.pl

Pan
Mirostaw Maliszewski
Przewodniczący sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Dotyczy: materiałów na posiedzenie sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Przewodniczący,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 12 marca 2024 r. przesyłam informację na temat stanu realizacji i zagrożeń związanych z Europejskim Zielonym Ładem.

W obszernym materiale opisano ogólne założenia Europejskiego Zielonego Ładu oraz wynikające z niego inicjatywy legislacyjne wraz z etapem prac, na którym się znajdują. Z obszaru rolnictwa opisano cztery propozycje legislacyjne: dyrektywę o odporności monitorowaniu gleb, rozporządzenie ustanawiające unijne ramy certyfikacji usuwania dwutlenku węgla, rozporządzenie o odbudowie zasobów przyrodniczych oraz dyrektywę zmieniającą dyrektywę o emisjach przemysłowych. Odniesiono się także do obecnej sytuacji kryzysowej w sektorze rolnictwa oraz przedstawiono proponowane rozwiązania co do zmian w normach GAEC.

W kwestii środków ochrony roślin (ŚOR) podkreślono sprzeciw Polski wobec proponowanych rozwiązań tj. odgórnego ustalenia skali redukcji stosowania ŚOR w sytuacji bardzo dużych różnic w wyjściowym zużyciu pomiędzy P.Cz.

W kwestii nawozów zaznaczono, że zgodnie ze strategią „Od pola do stołu” należy przede wszystkim podejmować działania poprawiające efektywność nawożenia, co może prowadzić do zmniejszenia konieczności nawożenia przy zachowaniu wielkości plonu.

W obszarze dobrostanu zwierząt wskazano, że dotychczas pojawiła się tylko jedna z zapowiadanych propozycji legislacyjnych w tym zakresie – 7 grudnia 2023 r. opublikowana została propozycja dotycząca dobrostanu zwierząt w transporcie. W opinii MRiRW niektóre z proponowanych rozwiązań są zbyt ambitne i mogą być trudne do egzekwowania.

W ramach rolnictwa ekologicznego MRiRW nie widzi zagrożeń wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu. Celem EZŁ jest rozwój tego typu produkcji rolniczej.

W ostatniej części pisma wskazano działania podejmowane przez MRiRW w obszarze doradztwa i transferu wiedzy. Wymieniono, w jaki sposób w tym zakresie wspierana jest realizacja założeń EZŁ. Wskazano między innymi szkolenia dla rolników oraz doradców, wzmocnienie bazy dydaktyczno – demonstracyjnej oraz upowszechnianie zasad rolnictwa ekologicznego.

Informacja szczegółowa

Europejski Zielony Ład (EZŁ) został zainicjowany przez Komisję Europejską w 2019 r. i jest pakietem inicjatyw politycznych, którego celem jest skierowanie UE na drogę transformacji ekologicznej, a ostatecznie – osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Elementami EZŁ są także Strategia od Pola do Stołu, Strategia na rzecz Bioróżnorodności oraz Strategia glebowa. Strategie zakładają bardzo ambitne cele, takie jak: redukcja zużycia pestycydów, antybiotyków i nawozów, zwiększenia udziału rolnictwa ekologicznego czy osiągnięcie zdrowych gleb w Unii Europejskiej do 2050 r. Realizacja tych założeń wymagać będzie wielorakich dostosowań technologicznych, głównie o charakterze inwestycyjnym, wymagających szerokiego transferu nowej wiedzy, a przede wszystkim wysokich kosztów dostosowawczych. Polska od początku podkreślała, że wymagane w ramach EZŁ ambitne działania nie

mogą stanowić nadmiernego, jednostronnego obciążenia rolnictwa i przemysłu spożywczego.

Komisja Europejska od czasu ogłoszenia strategii przedłożyła szereg inicjatyw legislacyjnych dotyczących rolnictwa mających za zadanie wdrożenie celów EZŁ tj.:

1. Plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym.
2. KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW w sprawie planu działania na rzecz rozwoju produkcji ekologicznej.
3. KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Zmiana inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających Nowy ład na rzecz owadów zapylających.
4. Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów – prace w toku.
5. Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie monitorowania i odporności gleby (Prawo o monitorowaniu gleby) – prace w toku.
6. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie produkcji i wprowadzania do obrotu materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin w Unii, zmieniającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031, 2017/625 i 2018/848 oraz uchylającego dyrektywy Rady 66/401/EWG, 66/402/EWG, 68/193/EWG, 2002/53/WE, 2002/54/WE, 2002/55/WE, 2002/56/WE, 2002/57/WE, 2008/72/WE i 2008/90/WE (rozporządzenie w sprawie materiału rozmnożeniowego roślin) – prace w toku.
7. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie roślin uzyskanych za pomocą niektórych nowych technik genomowych oraz ich żywności i paszy oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) 2017/625 – prace w toku.
8. Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY zmieniającej dyrektywy Rady 2001/110/WE odnoszące się do miodu, 2001/112/WE odnoszące się do soków owocowych i niektórych podobnych

produktów przeznaczonych do spożycia przez ludzi, 2001/113/WE odnoszące się do dżemów owocowych, galaretek i marmolady oraz słodzonego przecieru z kasztanu przeznaczonego do spożycia przez ludzi oraz 2001/114/WE odnoszące się do niektórych częściowo lub całkowicie odwodnionych mleka zakonserwowanego przeznaczonego do spożycia przez ludzi – osiągnięto porozumienie między Radą i PE.

9. Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie uzasadniania wyraźnych oświadczeń środowiskowych i informowania o nich (dyrektywa w sprawie oświadczeń środowiskowych) – prace w toku.
10. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych, zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 i dyrektywę (UE) 2019/904 oraz uchylającego dyrektywę 94/62/WE – osiągnięto porozumienie między Radą i PE.
11. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającego unijne ramy certyfikacji pochłaniania dwutlenku węgla – osiągnięto porozumienie między Radą i PE.
12. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/2115 – Komisja wycofała wniosek.
13. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych – prace w toku.
14. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie przekazywania danych dotyczących środowiska z instalacji przemysłowych i utworzenia portalu emisji przemysłowych – osiągnięto porozumienie między Radą i PE.
15. Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie oznaczeń geograficznych Unii Europejskiej dotyczących wina, napojów spirytusowych i produktów rolnych oraz systemów jakości produktów rolnych, zmieniającego rozporządzenia (UE) nr 1308/2013, (UE) 2017/1001 i (UE) 2019/787 oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1151/2012 – prace w toku.

16. Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań, zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1255/97 i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 – prace w toku

Powyższe inicjatywy obejmują wiele obszarów dotyczących rolnictwa lub mających wpływ na rolnictwo. Ocena każdego z tych projektów dokonywana jest przez Polskę indywidualnie w Stanowisku Rządu RP. Proponowane przepisy zawierają rozwiązania zarówno korzystne, jak i mogące mieć zdecydowanie negatywny wpływ na polskie rolnictwo. Na szczególną uwagę zasługują punkty 5, 11, i 13.

Prawo o monitorowaniu i odporności gleb – punkt 5 - zakłada utworzenia zharmonizowanych zasad monitorowania gleby oraz wprowadzenie listy praktyk zarządzania glebą, które pozytywnie na nią wpływają. Obecnie w Radzie UE trwają prace nad propozycją dyrektywy. Ministerstwem wiodącym w tej sprawie jest MKiŚ, a MRiRW aktywnie uczestniczy w dyskusji. W czasie prac prowadzone są bieżące konsultacje z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Przedstawiciele Instytutu nie widzą na tym etapie zagrożeń dla sektora rolnictwa wynikających z tej dyrektywy.

Celem rozporządzenia ustanawiającego unijne ramy certyfikacji usuwania dwutlenku węgla – punkt 11 – jest utworzenie jednolitych i wiarygodnych zasad certyfikacji pochłaniania CO₂ a także redukcji emisji z gleb. Stworzy to rolnikom możliwość uzyskania dodatkowego przychodu za prowadzenie produkcji rolniczej w sposób ograniczający emisje dwutlenku węgla i podtlenku azotu z gleb lub prowadzący do wiązania węgla w glebie. W 2024 r. będą prowadzone prace nad metodologiami określającymi zasady certyfikacji dla konkretnych praktyk. Zgodnie z obecnymi zapisami KE do 31 lipca 2026 r. będzie musiała przedstawić ocenę włączenia w system certyfikacji także redukcji emisji metanu z produkcji zwierzęcej i ewentualną propozycję legislacyjną.

Projekt KE dot. rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (NRL) – punkt 13 - zawierał bardzo restrykcyjne przepisy względem rolnictwa, m. in. odbudowa ekosystemów rolniczych poprzez odtworzenie osuszonych torfowisk (m.in. poprzez obowiązkowe nawodnienia) mogłoby oznaczać ograniczenie lub wyłączenie z produkcji rolnej nawet ok. 700 tys. ha. Dlatego też MRiRW zgłaszało negatywne

stanowisko do rozporządzenia oraz informowało o niekorzystnych, zarówno dla rolników, jak i konsumentów, konsekwencjach wynikających z konieczności realizacji narzucanych nam celów. Rozporządzenie miało być przedmiotem obrad Coreper I w dniu 22 marca 2024 r. Jednakże w obliczu ryzyka braku uzyskania większości kwalifikowanej odroczone procedowanie rozporządzenia. Przeciwno wprowadzeniu przepisów były: Polska, Włochy, Holandia, Szwecja i Węgry. Natomiast Austria, Belgia i Finlandia oświadczyły, że wstrzymają się od głosu.

Ważny z rolniczego punktu widzenia był także projekt dyrektywy zmieniającej dyrektywę o emisjach przemysłowych (tzw. dyrektywa IED). Zmiana ta skutkowałaby m.in. koniecznością otrzymania pozwoleń zintegrowanych przez producentów bydła (dotychczas dotyczyła tylko dużych producentów trzody chlewnej i drobiu). Wyjściowa propozycja KE zaostrzała dotychczasowe przepisy, tj. powodowała, że znacznie większa liczba gospodarstw rolnych zostałaby objęta działaniem tej dyrektywy. W wypracowanym pod koniec listopada 2023 r. porozumieniu usunięto zapis o włączeniu hodowców bydła w zakres dyrektywy. Wyłączono z niej także gospodarstwa prowadzące działalność w zakresie chowu prowadzonego w ramach systemów produkcji ekologicznej lub jeżeli gęstość obsady jest mniejsza niż 2 DJP/ha oraz umożliwiono państwom członkowskim podjęcie decyzji, czy do gospodarstw objętych dyrektywą stosuje się procedurę wydawania pozwoleń (dotychczasową) czy procedurę rejestracji (nową, uproszczoną).

Ambicje związane z celami EZŁ znalazły również swoje odzwierciedlenie w przepisach dotyczących Wspólnej Polityki Rolnej i procesie przygotowania Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. W obecnej sytuacji kryzysowej (zakłócenia rynkowe, niska opłacalność produkcji i spadające dochody rolników) nadmierny poziom ambicji środowiskowych doprowadził do protestów rolniczych i żądań rewizji polityki rolnej. Rada Europejska zobowiązała Komisję Europejską do podjęcia działań mających na celu przygotowanie stosownych rozwiązań w odpowiedzi na obawy rolników. Rada ds. Rolnictwa i Rybołówstwa włączyła się w ten proces.

MRiRW jest aktywnym uczestnikiem tej dyskusji. Minister RiRW przedstawił najważniejsze propozycje uproszczeniowe, zarówno te krótkoterminowe, jak i długoterminowe.

Podsumowaniem prowadzonej dyskusji nt. uproszczenia WPR i zmniejszenia obciążeń administracyjnych nakładanych na rolników, jest przygotowany przez KE projekt zmiany unijnego rozporządzenia 2021/2115 i rozporządzenia 2021/2116 (1), mający na celu uproszczenie przepisów w zakresie warunkowości i ekoschematów. Zmiany zaproponowane przez KE należy ocenić pozytywnie, gdyż usuwają i znacznie upraszczają, zgodnie z oczekiwaniami rolników, elementy Zielonego Ładu. W szczególności KE proponuje:

- Zniesienie ugorowania 4% gruntów ornych (norma GAEC 8) – od 2024 r. nie będzie obowiązku ugorowania 4% gruntów ornych, o ile państwo członkowskie jeszcze w tym roku ustanowi taki ekoschemat, za który rolnicy otrzymywać będą dodatkową płatność.
- Możliwość wyboru między dywersyfikacją a zmianowaniem (norma GAEC 7) – od 1 stycznia 2024 r. aby rolnicy mogli mieć wybór, albo stosować dywersyfikację upraw (tj. różne uprawy), albo zmianowanie (tj. określone następstwo upraw roślin). W przypadku wyboru dywersyfikacji upraw dla gospodarstw o powierzchni: (i) od 10 do 30 ha gruntów ornych wystarczy posiadać 2 uprawy, z tym że największa uprawa nie może stanowić więcej niż 75%; (ii) powyżej 30 ha gruntów ornych wystarczy posiadać 3 uprawy, z tym że największa uprawa nie może stanowić więcej niż 75%, a dwie uprawy główne więcej niż 95%.
- Uproszczenia w normie dotyczącej obowiązku utrzymania okrywy glebowej (norma GAEC 6) - państwo członkowskie będzie miało swobodę w decydowaniu w jakim okresie roku ustanowić obowiązek utrzymania okrywy glebowej, co ułatwi rolnikom wykonywanie określonych zabiegów agrotechnicznych w dogodnym czasie.
- Gospodarstwa do 10 ha użytków rolnych nie będą podlegały sankcjom związanym z realizacją norm środowiskowych (tzw. warunkowości). W praktyce oznacza to zwolnienie gospodarstw do 10 ha użytków rolnych z tych wymogów.

Zaproponowane przez KE zmiany wychodzą naprzeciw postulowanym przez Polskę uproszczeniom oraz w dużej mierze odpowiadają na potrzeby rolników wyrażane

podczas protestów, gdyż dotyczą zniesienia lub ograniczenia tych wymagań, które mogłyby wpłynąć na ograniczenie produkcji i wzrost kosztów.

W chwili obecnej projekt uzyskał akceptację państw członkowskich UE i będzie procedowany w kwietniu br. w trybie pilnym w Parlamencie Europejskim. Liczymy też, że w ślad za ostatnimi propozycjami Komisja przedstawi kolejny pakiet zmian, ponieważ państwa członkowskie proponowały o wiele szerszą listę uproszczeń.

Środki ochrony roślin

Jednym z istotniejszych dla rolnictwa założeń Europejskiego Zielonego Ładu jest ograniczenie stosowania środków ochrony roślin.

Cele polityczne Europejskiego Zielonego Ładu w powyższym zakresie miały zostać przeniesione na poziom wymagań prawa Unii Europejskiej przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/2115. Cele te nie zostały jednak odpowiednio uzasadnione naukowo, jak również nie została przygotowana przez Komisję Europejską dla projektowanego rozporządzenia rzetelna ocena wpływu, określająca skutki radykalnego ograniczenia stosowania środków ochrony roślin na produktywność i konkurencyjność unijnego rolnictwa oraz na bezpieczeństwo żywnościowe. Nie dokonano także oceny dostępności rozwiązań alternatywnych dla środków ochrony roślin, ani możliwości zapewnienia skutecznej ochrony upraw po wejściu w życie proponowanych ograniczeń.

Należy podkreślić, że Polska od początku prac nad projektem jednoznacznie i konsekwentnie sprzeciwiała się jego założeniom. Polska podkreślała, że proponowane rozwiązania miałyby negatywny wpływ na bezpieczeństwo żywnościowe i konkurencyjność unijnego rolnictwa, a także prowadziłyby do zwiększenia uzależnienia unijnego systemu żywnościowego od importu żywności. Powyższe zastrzeżenia były szczególnie aktualne w kontekście zdarzeń zakłócających łańcuchy dostaw, jak pandemia COVID-19 i wojna na Ukrainie.

Należy bowiem przypomnieć, że projekt zakładał radykalne ograniczenie stosowania środków ochrony roślin zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i państw członkowskich, bez jakichkolwiek mechanizmów gwarantujących ochronę przed

konkurencją ze strony państw trzecich, gdzie dopuszczona do stosowania jest szeroka paleta środków ochrony roślin. Projekt przewidywał także całkowity zakaz stosowania środków ochrony roślin na tzw. „obszarach wrażliwych”, definiowanych w tak szeroki i nieprecyzyjny sposób, że mogłyby one objąć nawet obszar całego kraju. Projekt zakładał także nałożenie na rolników szeregu nowych, uciążliwych i nieuzasadnionych obowiązków administracyjnych.

Sprzeciwiając się przyjęciu tych nieracjonalnych rozwiązań Polska prowadziła aktywnie działania na poziomie organów Unii Europejskiej. Wokół stanowiska Polski udało się bowiem zbudować silną koalicję państw członkowskich podzielających te same zastrzeżenia. Działania te istotnie przyczyniły się do zatrzymania prac na poziomie Unii Europejskiej nad projektem.

W dniu 6 lutego br. Przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen zapowiedziała bowiem wycofanie przez Komisję Europejską projektu rozporządzenia.

Przewodnicząca Komisji Europejskiej uzasadniając swoją decyzję podkreśliła, iż przez ponad półtora roku nie osiągnięto postępu w pracach nad projektem na poziomie Rady Unii Europejskiej. Projekt rozporządzenia stał się przy tym „symbolem polaryzacji”.

Doprowadzenie do odrzucenia projektu przepisów, wdrażających nieakceptowalne założenia Europejskiego Zielonego Ładu, jest zatem najlepszym przykładem aktywności polskiego Rządu w ochronie interesów polskich rolników na forum Unii Europejskiej.

W ocenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi optymalną formą regulacji w obszarze środków ochrony roślin jest – tak jak obecnie – dyrektywa, dająca państwom członkowskim możliwość przyjmowania środków służących osiągnięciu celów w zakresie ograniczania ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin dostosowanych do lokalnej specyfiki. Należy bowiem podkreślić, że średnie zużycie środków ochrony roślin w Polsce na jednostkę powierzchni jest niższe od średniego zużycia w Unii Europejskiej. Wyniosło ono bowiem w 2021 r. 1,86 kg substancji czynnej na ha użytków rolnych, podczas gdy średnia unijna kształtowała się na poziomie 2,21 kg substancji czynnej na ha. Tym samym niedopuszczalne

byłoby wprowadzanie ograniczeń nieuwzględniających różnic pomiędzy państwami członkowskimi.

Ponadto pamiętać musimy, że obserwowane zmiany klimatyczne powodować będą nowe wyzwania dla ochrony upraw, związane z rozprzestrzenianiem się nowych agrofagów lub zmianą biologii agrofagów rodzimych (jak wytwarzanie większej liczby pokoleń w ciągu roku, lepsza przeżywalność okresu zimy, wcześniejsze atakowanie upraw etc.). Tym samym, realizując niezaprzeczalną potrzebę ochrony zasobów środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń, powinniśmy koncentrować się na zapewnieniu producentom rolnych odpowiedniej wiedzy i narzędzi, niezbędnych dla przechodzenia na coraz bardziej zrównoważone systemy gospodarowania, zamiast wprowadzania arbitralnych zakazów i ograniczeń. Takie podejście przewiduje przyjęty w Polsce Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2023-2027 (Monitor Polski z 2023 r. poz. 768). Właściwym rozwiązaniem są także zachęty poprzez narzędzia Planu Strategicznego dla WPR jak dobrowolne ekoschematy dedykowane integrowanej produkcji roślin czy ochronie biologicznej. Ministerstwo dąży zatem o osiągnięcia właściwej równowagi pomiędzy potrzebami ochrony środowiska oraz ochrony upraw, tak aby nie zaburzać podstawowej funkcji rolnictwa, jaką jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego państwa.

Nawozy

Wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu strategii tj.: Strategia „od pola do stołu” oraz Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 wskazują na potrzebę ograniczania strat składników odżywczych/pokarmowych, co z jednej strony przełożyć się ma na zmniejszenie ilości stosowanych nawozów, z drugiej zaś, ma nie wpływać na pogorszenie żyzności gleby.

Generalnie, należy zgodzić się z potrzebą ochrony środowiska poprzez przechodzenie na coraz bardziej zrównoważone sposoby gospodarowania. Jednak przyjęte cele w zakresie ograniczenia strat składników pokarmowych są dalece nieadekwatne do obecnej sytuacji i potrzeb. Ich „sztywne” przyjęcie miałyby bowiem negatywny wpływ na bezpieczeństwo żywnościowe i konkurencyjność polskiego i szerzej unijnego rolnictwa, a także prowadziłyby do zwiększenia uzależnienia unijnego

systemu żywnościowego od importu żywności. Zaproponowany na poziomie UE cel redukcyjny, tj. ograniczenie o 50% strat składników pokarmowych bez pogorszenia żyzności gleby, co ma pozwolić na ograniczenie stosowania nawozów o co najmniej 20% do 2030 r. jest zbyt ambitny, musi być celem elastycznym, który każdy kraj dostosuje do lokalnych potrzeb i możliwości. Nie może być celem narzuconym „odgórnie”.

Należy pamiętać, że efektywne i zrównoważone zarządzanie składnikami odżywczymi w rolnictwie, o czym nasi rolnicy pamiętają, jest jednym z elementów sprzyjających budowaniu europejskiej suwerenności żywnościowej. Azot, fosfor i potas są niezbędne w produkcji rolniczej jako składniki odżywcze dla roślin i odpowiedzialne za żyzność gleby.

Elastyczny cel redukcyjny zmniejsza ryzyko zubożenia gleby w składniki pokarmowe, a tym samym zapobiega utracie wydajności. Podczas zbioru plonów składniki odżywcze, pobrane z gleby i nawozów przez uprawy, są usuwane z pól, a następnie ich usunięcie musi zostać skompensowane przez zastosowanie nawozu. Sytuacja, gdy usuwanie składników pokarmowych roślin jest średnio większe niż dodawanie, prowadzi do zubożenia gleby i zmniejszenia jej żyzności, a następnie do spadku produktywności.

Nadrzędną zasadą zintegrowanego podejścia do ograniczania strat składników pokarmowych, powinna być poprawa wydajności wchłaniania azotu i fosforu (tj. azotu odzyskiwanego w uprawach w stosunku do stosowanego azotu i fosforu). Można to osiągnąć, dostosowując odpowiednie systemy uprawy gleby, aby lepiej odpowiadały rodzajom gleby i warunkom pogodowym, lepiej wybierając terminy stosowania nawozów, czy stosując np. nowe technologie, takie jak rolnictwo precyzyjne, przetwarzanie nawozów naturalnych lub odpowiednie nawozy. Natomiast sztywne, zbyt ambitne cele redukcyjne mogą wpłynąć negatywnie na utrzymanie europejskiej suwerenności żywnościowej, co w obliczu walki ze skutkami pandemii Covid-19 oraz obecnej inwazji Rosji na Ukrainę staje się coraz większym wyzwaniem. Nie należy zapominać, że rolą rolnictwa jest przede wszystkim zapewnienie ludziom dostępu do przystępnej cenowo żywności.

W okresie od 1 grudnia 2023 r. do 8 marca 2024 r. Komisja Europejska prowadziła konsultacje publiczne w zakresie oceny dyrektywy azotanowej. W trakcie oceny przeanalizowane zostaną cele dyrektywy w kontekście współczesnych wyzwań związanych z rolnictwem, bezpieczeństwem żywnościowym oraz zmieniającymi się warunkami środowiskowymi i klimatycznymi. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi planuje aktywnie włączyć się w proces oceny/przeglądu dyrektywy azotanowej. Przyjęcie przez Komisję Europejską wyników oceny planowane jest na pierwszy kwartał 2025 r.

Stan realizacji ww. celu redukcyjnego:

W ramach PS WPR na lata 2023-2027 realizujących zakładane cele ograniczenia strat składników pokarmowych i zmniejszenia zużycia nawozów realizowane będą głównie dzięki wdrażaniu Ekoschematu – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Polega on na opracowywaniu i przestrzeganiu planu nawożenia, stosowania międzyplonów ozimych/śródplonowych, uproszczenia systemów upraw czy zróżnicowania ich struktur, stosowaniu płynnych nawozów w inny sposób niż rozbryzgowo oraz mieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji.

W Planie Strategicznym zawarte zostały także inne działania na rzecz osiągnięcia ww. celu, takie jak: prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (miejsca do przechowywania nawozów naturalnych, urządzenia do przetwarzania nawozów naturalnych, sprzęt do precyzyjnego stosowania nawozów/wymieszania nawozów z glebą) oraz inwestycje w zakresie OZE – biogazownie, zobowiązania rolnośrodowiskowo-klimatyczne, rolnictwo ekologiczne, tworzenie zadrzewień śródpolnych, a także systemów rolno-leśnych.

Na realizację celu wpływają także działania realizowane poza PS WPR.

Przykładowymi działaniami, które realizują zintegrowane podejście do ograniczania strat składników pokarmowych są:

1. Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu

tw. program azotanowy¹ tzw. program azotanowy, którego podstawowym celem jest zmniejszanie zanieczyszczenia wód spowodowanego nawożeniem użytków rolnych nawozami naturalnymi (gnojówka, gnojowica, obornik) zawierającymi związki azotu oraz zapobieganie dalszym zanieczyszczeniom tego rodzaju. Program obowiązuje na terenie całego kraju i jest zbiorem obowiązkowych działań, które należy realizować w gospodarstwie rolnym, aby minimalizować zanieczyszczenie wód azotanami. Najważniejsze kwestie, które określono w programie azotanowym obejmują m.in.:

- warunki przechowywania nawozów naturalnych i kiszzonek oraz postępowania z odciekami,
- terminy, w których można stosować nawozy,
- warunki rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód, na terenach o dużym nachyleniu, a także na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem,
- sposób obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha,
- zasady opracowywania planu nawożenia azotem albo obliczania maksymalnych dawek azotu,
- wymagania w zakresie wymaganej dokumentacji.

2. Zbiór zaleceń dobrych praktyk rolniczych do dobrowolnego stosowania (ZZDPR) opisujący zasady stosowania nawozów zawierających azot, wapnowania gleb oraz przechowywania nawozów naturalnych; opracowany na podstawie art. 103 ustawy Prawo wodne².

3. Ogólnopolski Program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie, którego celem jest wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych.

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz.U. 2023 poz. 244) tzw. program azotanowy

² Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625 i 2687)

4. Zakaz stosowania mocznika granulowanego bez dodatku inhibitora ureazy albo bez powłoki biodegradowalnej (art. 20b ustawy o nawozach i nawożeniu³).

5. Odpowiednie przetwarzanie nawozów naturalnych.

6. Nowe technologie w produkcji przyjaznych środowisku nawozów:

- a) mineralnych wzbogaconych w funkcjonalne dodatki - „smart fertilizers”, których głównym celem jest zwiększenie kontroli nad zarządzaniem składnikami odżywczymi dla roślin, precyzyjne ich podawanie w czasie i ograniczenie strat (azot) co w efekcie powinno prowadzić do zwiększenia plonu roślin i poprawy jego jakości;
- b) wzbogaconych mikrobiologicznie, które mogą dodatkowo zawierać w swoim składzie biokomponenty tj. kwasy organiczne (kwasy humusowe) i rodzime pożyteczne mikroorganizmy glebowe (bakterie ryzosferyczne, grzyby saprofityczne, drożdże, promieniowce oraz nicienie i pierwotniaki); rolą tych nawozów jest poprawienie fizykochemicznych właściwości gleb rolniczych i zdegradowanych;
- c) organicznych i organiczno-mineralnych, których stosowanie wpływa korzystnie na warunki powietrzno-wodne w glebie co sprzyja rozwojowi mikroflory bakteryjnej, a w konsekwencji zwiększa się poziom próchnicy w glebie i jej żyzność; produkcja tych nawozów pozwala na wykorzystywanie lokalnych źródeł ich komponentów.

7. Recykling odpadów organicznych w nawozy ze źródeł odnawialnych, polegający na zagospodarowaniu odpadów organicznych tj. selektywnie zbieranych bioodpadów pochodzenia komunalnego tj. odpadów zielonych, odpadów kuchennych i ogrodowych, odpadów biodegradowalnych, a także odpadów gastronomicznych; służy nie tylko do wytworzenia nowych produktów, ale także do praktycznego zagospodarowania powstających odpadów i skierowaniu ich do ponownego użycia w innej formie, np. w formie kompostu czy pofermentu.

8. Wprowadzanie do płodozmianu gatunków strączkowych, które pozwala na ograniczenie stosowania nawozów mineralnych nawet o 20–25%. Uprawa

³ Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (DZ. U. z 2021 r. poz. 76 i z 2022 r. poz. 2364).

bobowatych wpływa pozytywnie na bilans materii organicznej w glebie, co powoduje, że stanowią bardzo dobry przedplon dla wielu roślin uprawnych, w tym zbóż, roślin przemysłowych i okopowych. Rośliny bobowate praktycznie nie potrzebują azotu, a pozostawienie roślinom następczym azotu związanego biologicznie, wpływa korzystnie na ilość i jakość plonów oraz pozytywnie na całe środowisko glebowe, szczególnie na rozwój mikroorganizmów glebowych.

9. Korzystanie z usług doradczych i programów/aplikacji ukierunkowanych na zwiększenie efektywności wykorzystania składników odżywczych w indywidualnych gospodarstwach, np. INTER-NAW, który jest bezpłatną aplikacją dostępną na stronie internetowej obsługiwanej przez Krajową Stację Chemiczno- Rolniczą (<https://www.schr.gov.pl/index.php?c=article&id=58>). Aplikacja ta obejmuje zalecenia nawozowe pod rośliny uprawne na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych, plany nawożenia i bilanse składników mineralnych, uwzględniające wymogi wynikające z programu azotanowego, opracowanego na podstawie obowiązujących przepisów ustawy Prawo wodne. Aplikacja dostępna jest dla wszystkich zainteresowanych rolników, którzy mogą korzystać z wersji standardowej (samodzielnie) generując niezbędne dane (dawki, plan nawożenia, bilans N) lub z udziałem doradcy.

Dobrostan zwierząt

Zgodnie z założeniami przyjętej przez Komisję Europejską Strategii „od pola do stołu”, stanowiącej agendę Europejskiego Zielonego Ładu dla zrównoważonego rolnictwa i produkcji żywności, Komisja jest odpowiedzialna za przeprowadzenie przeglądu prawodawstwa Unii Europejskiej w zakresie dobrostanu zwierząt, w tym warunków transportu, utrzymywania zwierząt gospodarskich i ich uboju. Zgodnie z przyjętym harmonogramem ogłoszenie propozycji legislacyjnych przez Komisję Europejską było zaplanowane na trzeci kwartał 2023 r. Do chwili obecnej nie przedstawiono zapowiadanych propozycji legislacyjnych z wyjątkiem projektu rozporządzenia o dobrostanie podczas transportu. Zgodnie z informacjami przekazanymi podczas posiedzenia plenarnego PE w Strasburgu 14 marca 2024 r., Komisja Europejska opracowała szeroki wachlarz wariantów strategicznych dla przyszłych przepisów. Wersje te są poparte oceną adekwatności obecnych

przepisów, kilkoma badaniami zewnętrznymi i 11 opiniami naukowymi wydanymi przez EFSA. W 2021 r. KE rozpoczęła szczegółową ocenę skutków gospodarczych, społecznych i środowiskowych wdrożenia tych przepisów i ten etap wciąż trwa. Nadal trwają prace związane z odpowiedzią na inicjatywę „End the Cage Age”, w ramach której należy zapewnić, że przejście na hodowlę bezklatkową odbędzie się w sektorze rolnym w zrównoważony sposób, biorąc pod uwagę odporność systemów żywnościowych. Potrzebne są dalsze konsultacje w sprawie kosztów, długości okresów przejściowych i odpowiednich środków importowych. Odpowiednio do powyższego, można w opinii MRiRW oczekiwać, że projekty aktów prawnych zmieniających warunki utrzymywania zwierząt w gospodarstwach lub dotyczące dobrostanu zwierząt podczas uboju najprawdopodobniej nie zostaną opublikowane w tej kadencji Komisji Europejskiej.

7 grudnia 2023 r. Komisja zaproponowała projekt nowych regulacji dotyczących dobrostanu zwierząt podczas transportu oraz – po raz pierwszy, przepisy UE dotyczące dobrostanu i identyfikowalności psów i kotów hodowanych, utrzymywanych i sprzedawanych w celach gospodarczych jako zwierzęta towarzyszące.

Sprawa regulacji dot. warunków transportu zwierząt jest wrażliwa z uwagi na oczekiwania społeczne (w tym przeciwstawne racje aktywistów prozwierzęcych i producentów rolnych), koszty dostosowania infrastruktury gospodarstw utrzymujących zwierzęta, zwiększenie kosztów prowadzenia działalności w zakresie produkcji zwierzęcej z uwagi na wyższe koszty realizowania transportu zwierząt i związane z tym ryzyko poniesienia tych zwiększonych kosztów przez konsumentów. Konieczne jest zapewnienie lepszego dobrostanu zwierząt w transporcie oraz ściślejsze powiązanie wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt z najnowszymi dowodami naukowymi, jak również ułatwienie egzekwowania przepisów (w tym poprzez cyfryzację), usprawnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz ochrona rynku przed importem zwierząt, których warunki transportu nie spełniają oczekiwań obywateli ani wymagań obowiązujących w UE. Niektóre przepisy projektu rozporządzenia wydają się jednakże zbyt ambitne lub trudne w stosowaniu i egzekwowaniu i z tego względu konieczne są dalsze prace nad tym rozporządzeniem w celu wypracowania optymalnych dla wszystkich państw członkowskich rozwiązań. Należy unikać sytuacji, że proponowane zmiany doprowadzą do mniejszej

dostępności cenowej produktów zwierzęcych dla konsumentów oraz wpływą negatywnie na rynek pod kątem wolności prowadzenia działalności gospodarczej.

Uregulowanie na szczeblu unijnym warunków dobrostanu psów i kotów przebywających w miejscach hodowli tych zwierząt jest konieczne dla usprawnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz ochrony rynku przed importem zwierząt, które nie spełniają oczekiwań obywateli ani wymagań obowiązujących w UE.

Rolnictwo ekologiczne

Celem Strategii „od pola do stołu” jest wzrost areału objętego produkcją ekologiczną. Cel ten jest realizowany zgodnie z Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2030. Zakłada on co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej do 2030 r. oraz dążenie do osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni. Działania realizowane przez MRiRW w tym obszarze zostały określone jako poprawne przez kontrolerów NIK po kontroli nr P/23/037 Wsparcie rolnictwa ekologicznego.

MRiRW nie przewiduje obecnie zagrożeń związanych z realizacją EZŁ w obszarze produkcji ekologicznej.

Doradztwo i transfer wiedzy

Zapewnienie odpowiedniego doradztwa oraz transferu wiedzy jest niezbędne do realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu. W tym zakresie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podjęło następujące działania:

Zapewnienie szkoleń rolnikom w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Na podstawie podpisanych umów z ARiMR na realizację szkoleń podstawowych dla rolników we wszystkich województwach zapewniona została dostępność szkoleń prowadzonych przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, w tym w zakresie takich tematów jak warunkowość, ekoschematy, zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Zapewnienie rolnikom bezpłatnych usług doradczych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Na podstawie podpisanych umów z ARiMR na terenie całego kraju zapewniona została rolnikom dostępność jednolitych usług doradczych świadczonych przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego świadczą usługi doradcze, w szczególności w zakresie: ekoschematów, systemu integrowanej produkcji roślin, biologicznych metod ochrony, rolnictwa ekologicznego, oceny dostosowania gospodarstwa rolnego do norm i wymogów warunkowości, zadrzewienia i systemów rolno-leśnych, zobowiązań środowiskowych i klimatycznych.

Uruchomienie nowej, bezpłatnej elektronicznej usługi doradczej, wspierającej przygotowanie planów nawożenia (tzw. FAST).

Usługa jest od początku bieżącego roku dostępna dla rolników i będzie nadal rozwijana we współpracy KSchR, IUNG-PIB, ARiMR i jednostek doradztwa rolniczego. Docelowo usługa FAST będzie dostępna za pośrednictwem Internetowej Platformy Doradztwa (eDWIN). Obecnie trwają prace nad zapewnieniem wymiany danych pomiędzy aplikacją INTER-NAW, platformą eDWIN i systemami ARiMR.

Wzmocnienie bazy dydaktyczno-demonstracyjnej dla rolników i uczniów szkół rolniczych.

Przygotowane zostały propozycje zmian w KPO, dzięki którym jednostki doradztwa rolniczego i szkoły rolnicze będą mogły wzmocnić swoją bazę dydaktyczno-demonstracyjną poprzez zakup nowoczesnego sprzętu spełniającego wymogi rolnictwa 4.0. Wyposażenie ww. podmiotów w nowoczesne urządzenia i sprzęt pozwoli na polepszenie procesu podnoszenia wiedzy i umiejętności rolników i przyszłych rolników w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii.

Zapewnienie lepszego dostępu do badania składników pokarmowych w glebie.

Przygotowane zostały propozycje zmian w KPO, dzięki którym jednostki doradztwa rolniczego i stacje chemiczno-rolnicze będą mogły zakupić mobilne laboratoria i sprzęt do badania zawartości składników pokarmowych w glebie. Pozwoli to na upowszechnienie badań gleby w planowaniu nawożenia, a w konsekwencji na optymalizację kosztów z tym związanych.

Działania rzecz upowszechniania rolnictwa ekologicznego

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020 podejmowane były działania rzecz upowszechniania rolnictwa ekologicznego poprzez:

- szkolenia dla rolników,
- organizację studiów podyplomowych dla doradców rolniczych w tym zakresie,
- realizację projektu demonstracyjnego pt. „Prowadzenie gospodarstwa w systemie rolnictwa ekologicznego (roślinnego lub zwierzęcego), przetwórstwa surowców ekologicznych i marketingu produktów ekologicznych.

W ramach projektów demonstracyjnych, finansowanych z PROW 2014-2020 realizowany jest projekt pt. „Demonstracje w zakresie produkcji i wykorzystania krajowych źródeł białka na cele paszowe”.

Działania państwowego doradztwa na rzecz skracania łańcuchów żywnościowych.

W celu skracania łańcuchów dostaw realizowany jest przez wszystkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego i Centrum Doradztwa Rolniczego projekt „Polski ebazarek”. W ramach przedsięwzięcia stworzono platformę internetową www.polskiebazarek.pl, na której rolnicy zamieszczają bezpłatnie oferty sprzedaży swoich produktów. Dzięki platformie konsumenci mogą nabywać produkty rolne, ale także i przetworzone, bezpośrednio od rolnika. Obecnie na upublicznienie oczekuje nowa odsłona platformy internetowej Polskiego e-bazarku (na roboczo dostępna pod adresem <https://nowy.polskiebazarek.pl/>) wraz z aplikacją mobilną dostępną na platformach iOS i Android.

Upowszechnianie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym.

Wszystkie ODR-y otrzymały broszurę na temat gospodarki w obiegu zamkniętym do wykorzystania w szkoleniach prowadzonych dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich na ten temat.

Działania rzecz upowszechniania kwestii klimatycznych i środowiskowych.

Wśród priorytetów pracy doradczej, wskazywanych ODR-om przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do uwzględnienia w rocznych programach działalności znajdują się co roku zagadnienia związane z dostosowaniem produkcji rolnej do zmian klimatycznych, upowszechnianie technologii uwzględniających ochronę wód, gleby i powietrza. ODR-y realizują zadania w tym zakresie poprzez organizację szkoleń, konferencji, demonstracji, pokazów, konkursów. Upowszechniają też te zagadnienia podczas targów, zamieszczając artykuły w wydawanych przez siebie czasopismach, na swoich stronach internetowych i w mediach społecznościowych. Zagrożeniem dla wsparcia wdrażania zasad Zielonego Ładu przez transfer wiedzy i usługi doradcze, jest brak odpowiednich środków finansowych na zapewnienie odpowiedniej liczby wykwalifikowanych doradców rolniczych oraz doposażenie bazy dydaktycznej ODR-ów, umożliwiającej prowadzenie praktycznych szkoleń dla rolników. Specjalistycznych szkoleń wymagają również osoby już zatrudnione w doradztwie rolniczym.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Stefan Krajewski
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/

Klauzula informacyjna o zasadach przetwarzania Państwa/Pani/Pana danych osobowych dostępna jest pod adresem:
www.gov.pl/rolnictwo/polityka-przetwarzania-danych-osobowych